

Rekonstrukcja renesansowych organów na południowej ścianie chóru kościoła opactwa Benedyktynów w Tyńcu

realizacja zadania w latach: 2022–2024
dofinansowanie ze środków:

- NFRZK (całość = 1 293 652,48 zł)
- MKiDN „Infrastruktura kultury”
(2022 = 370 000,00; 2023 = 260 000,00)

Opiekun projektu: br. Antoni Leńczowski OSB

Opracowanie historyczne i koordynacja: br. Michał Gronowski OSB

Konsultacja i dyspozycja: dr hab. Krzysztof Urbaniak, prof. AMuz. w Łodzi

Wykonawcy: organmistrzowie Szymon Lech Januszkiewicz SLJ Budowa organów
(<https://www.organy.net>) & Marcus Stahl (<http://www.marcus-stahl-orgelbauer.com>)

Rekonstrukcja konserwatorska balkonu: Veritas Arte Marcin Ciba

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
FUNDUSZU PROMOCJI KULTURY**

Odbudowa rekonstrukcyjna renesansowych
organów w prezbiterium kościoła opactwa
benedyktynów w Tyńcu etap 1

DOFINANSOWANIE: **370 000,00 zł**
CAŁKOWITA WARTOŚĆ ZADANIA: **551 000,00 zł**

❖ Cel rekonstrukcji:

- przywrócenie istotnego elementu dziedzictwa kulturowego, funkcjonującego przez setki lat w tynieckiej świątyni,
- akompaniament śpiewowi gregoriańskiemu,
- koncerty,
- edukacja.

❖ Wyjątkowość i unikatowość projektu w skali Polski, a w pewnym sensie i Europy, wyraża się w rekonstrukcji instrumentu w konwencji epoki renesansu, tak jeśli chodzi o mechanikę, jak i aspekt brzmieniowy.

❖ Nie ma w Polsce instrumentu z epoki wczesnego i dojrzałego renesansu.

❖ Tynieckie organy będą unikalnym i wyjątkowym w całej Polsce instrumentem z epoki, w której powstała znacząca część polskich muzykaliów, w tym sławna *Tabulatura* Jana z Lublina (ok. 1540).

❖ Zapomniany język dźwiękowy polskich organów XVI w. będzie można usłyszeć tylko w Tyńcu.

Chronologia przygotowań do projektu:

organy w Złotym Potoku z ok. 1620 r.

- * 2016 (sierpień) – pierwsze spotkanie i dyskusja z grupą ekspertów o możliwości rekonstrukcji organów
- * 2017–2019 – kwerendy, badania, dyskusje, analizy, wyjazdy studyjne (Polska, Słowacja, Holandia); poszukiwania instrumentu referencyjnego
- * 2019 – przełomowe odkrycie: tynieckich organów nie zbudował Jan Głowieński w 1691 r., lecz były one znacznie starsze! Identyfikacja zachowanych gzymsów z ornamentem z wieżyczek organów
- * 2020 – analiza fotogrametryczna zdjęć archiwalnych, ustalenie wymiarów dawnych organów oraz faz ich przekształcania; wizyta w kościele św. Jana Chrzciciela w Złotym Potoku i wstępne rozpoznanie tamtejszych organów
- * 2021 – wykonanie dokumentacji projektowej balkonu organowego oraz organów; jako instrument referencyjny (dla rekonstrukcji mechaniki, traktury, wiatrownicy, menzuracji piszczałek) przyjęto ostatecznie organy w Złotym Potoku z ok. 1620 r., gdzie w ramach projektu wykonano inwentaryzację instrumentu wraz z badaniami dendrochronologicznymi i metalurgicznymi
- * 2021 grudzień – Pozwolenie Miejskiego Konserwatora Zabytków w Krakowie zatwierdzające opracowany projekt rekonstrukcji organów oraz balkonu
- * 2022 styczeń – ostateczne zatwierdzenie projektu przez Archidiecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej; uzyskanie pozwolenia budowlanego
- * 2022 wiosna – procedury wyboru wykonawców i początek realizacji projektu

Dnia 14 stycznia 2022 r. odbyło się spotkanie z przedstawicielami Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej w Krakowie celem omówienia i zatwierdzenia projektu.

Archidiecezjalna Komisja Muzyki Kościelnej w Krakowie zatwierdziła projekt, nie wnosząc do niego żadnych uwag

Jednocześnie w *Protokole* ze spotkania zapisano:

„Archidiecezjalna Komisja Muzyki Kościelnej w Krakowie pragnie podkreślić wysoki poziom profesjonalizmu w przygotowaniu projektu. Na uznanie zasługuje zakres badań historycznych, instrumentologicznych oraz porównawczych, zmierzających do wzbogacenia palety polskiego instrumentarium organowego o cenny obiekt, mogący służyć zarówno liturgii zakonnej, jak również celom koncertowym i dydaktycznym”.

❖ Organy chórowe w Tyńcu, chronologia:

- 1405 – pierwsza wzmianka w źródłach pisanych o mnichach organistach; organy znajdowały się zapewne na lektorium oddzielającym chór od nawy, przy południowej części arkady tęczowej
- XVI w. – księgi rachunkowe notują wydatki na naprawy różnych części organowych (rkps BJ 5294)
- 1620/1622 – prawdopodobnie wówczas, po rozebraniu lektorium, zbudowano nowy balkon organowy nad stallami wraz z zachowanym do dziś przejściem w grubości muru; podczas przenoszenia instrumentu do nowej lokalizacji dodano do istniejącej szafy organowej nową dekorację snycerską w postaci pilastrów, listew, konsol, zachowanego do dziś ornamentu zwieńczeń wieżyczek oraz kartusze z ornamentem okuciovym
- 1640 – kontrakt z krakowskim organmistrzem Błażem Frankowiczem na remont organów
- 1691 – krakowski organmistrz Jan Głowieński dokonuje remontu instrumentu, być może przestraja go, jak również wykonuje nową dekorację snycerską i być może tympany
- 1759/1760 – przekształcenie balkonu organowego i wykonanie nowej dekoracji snycerskiej
- 1772 – podczas działań wojennych dochodzi do pożaru dachu nad kościołem, uszkodzeniu ulegają miechy organów, znajdujące się na poziomie 2. piętra
- 1775 – zaproszenie organmistrza Jakuba Stankiewicza z Zatora celem naprawy miechów
- 1831 – wielki pożar niszczy dachy kościoła i klasztoru; miechy zostają ponownie uszkodzone, a organy stają się niezdatne do użycia; do kościoła zostają przeniesione organy z burzonego wówczas pobliskiego kościoła parafialnego św. Andrzeja
- 1940 – prace remontowe w kościele, demontaż nieczynnych i zniszczonych organów oraz balkonu

Podstawa rekonstrukcji szafy organowej oraz balkonu:

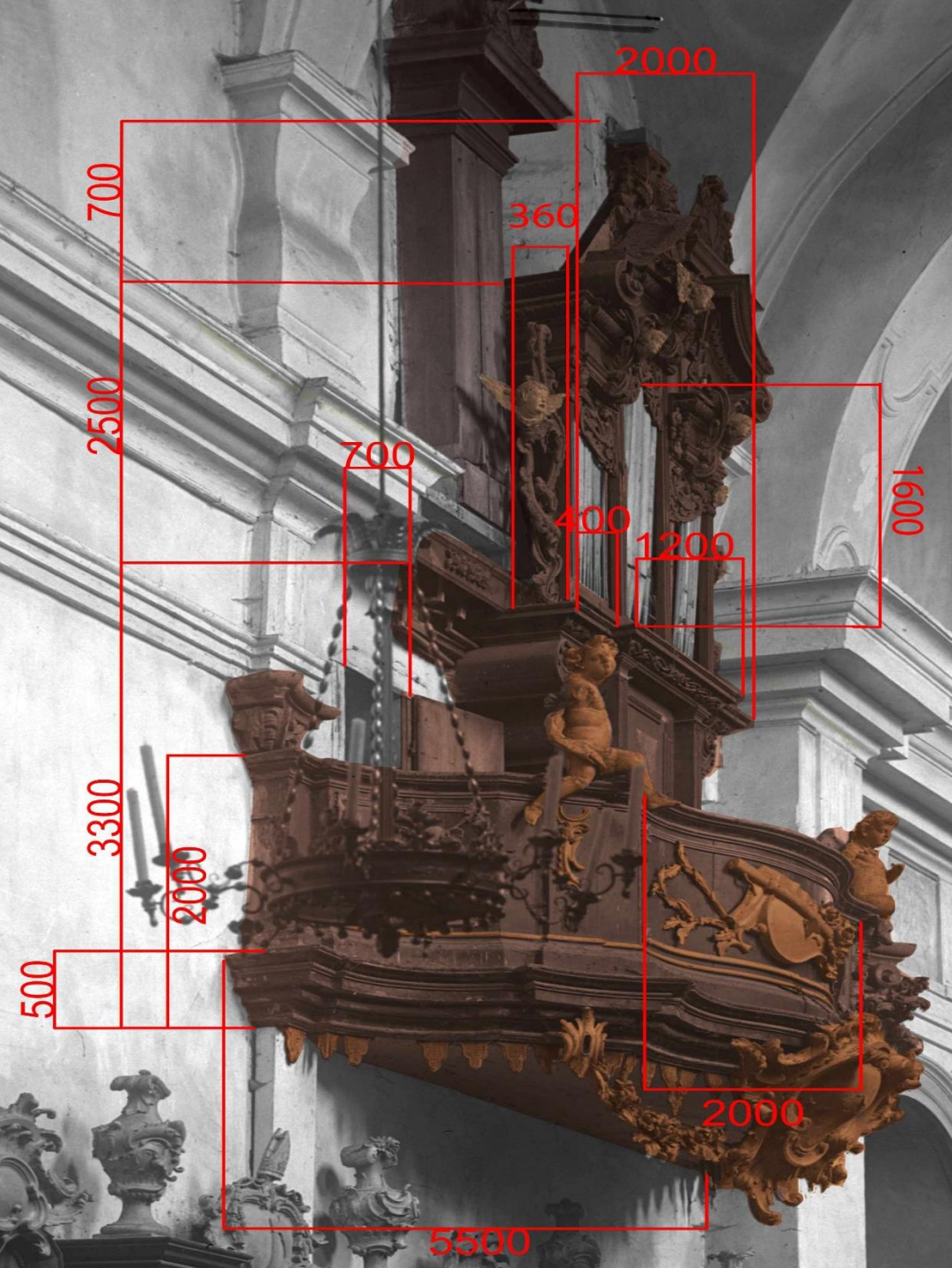
Zdjęcia wykonane w 1929 r. przez
Tadeusza Przytkowskiego

Negatywy na szkle tych zdjęć zostały
w okresie powojennym przekazane
ze zbiorów Przytkowskich w Jędrzejowie
do archiwum fotograficznego IS PAN
w Warszawie

Podstawa rekonstrukcji:
analiza fotogrametryczna
w programie AutoCad, czyli
wymiarowanie szafy
organowej, pizczątek oraz
balkonu

Zachowane elementy:

- ornament ze zwieńczenia wieżyczek (wklejone w 1940 r. w pulpity w stallach)
- para aniołów z parapetu balustrady

Zachowane elementy:

wejście na balkon organowy w pomieszczeniu nad Kaplicą Ciemną,
ok. 1644 r.

Sierpień 2022:

odkute wejście ze schodkami na balkon organowy; budowa konstrukcji nośnej balkonu

Dyspozycja organów:

Manual: F, G, A – g², a²

1. Principał [6'] prospekt, ołów
2. Fleit wielki [6'] kryty, ołów
3. Octawa [3'] ołów
4. Fleit octawny [3'] rurkowy, ołów
5. Salicinal [3'] cylindryczny, ołów
6. Quinta [2'] ołów
7. Quindecima [1'] ołów
8. Mixtura IV [3/4'] ołów
9. Cymbał V „polski”, metal organowy
10. Regał [6'] prospekt, mosiądz

Pedał: F, G, A – d¹, e¹

1. Puzan [6'] ołów
2. Cornet [1 1/2'] ołów lub cyna

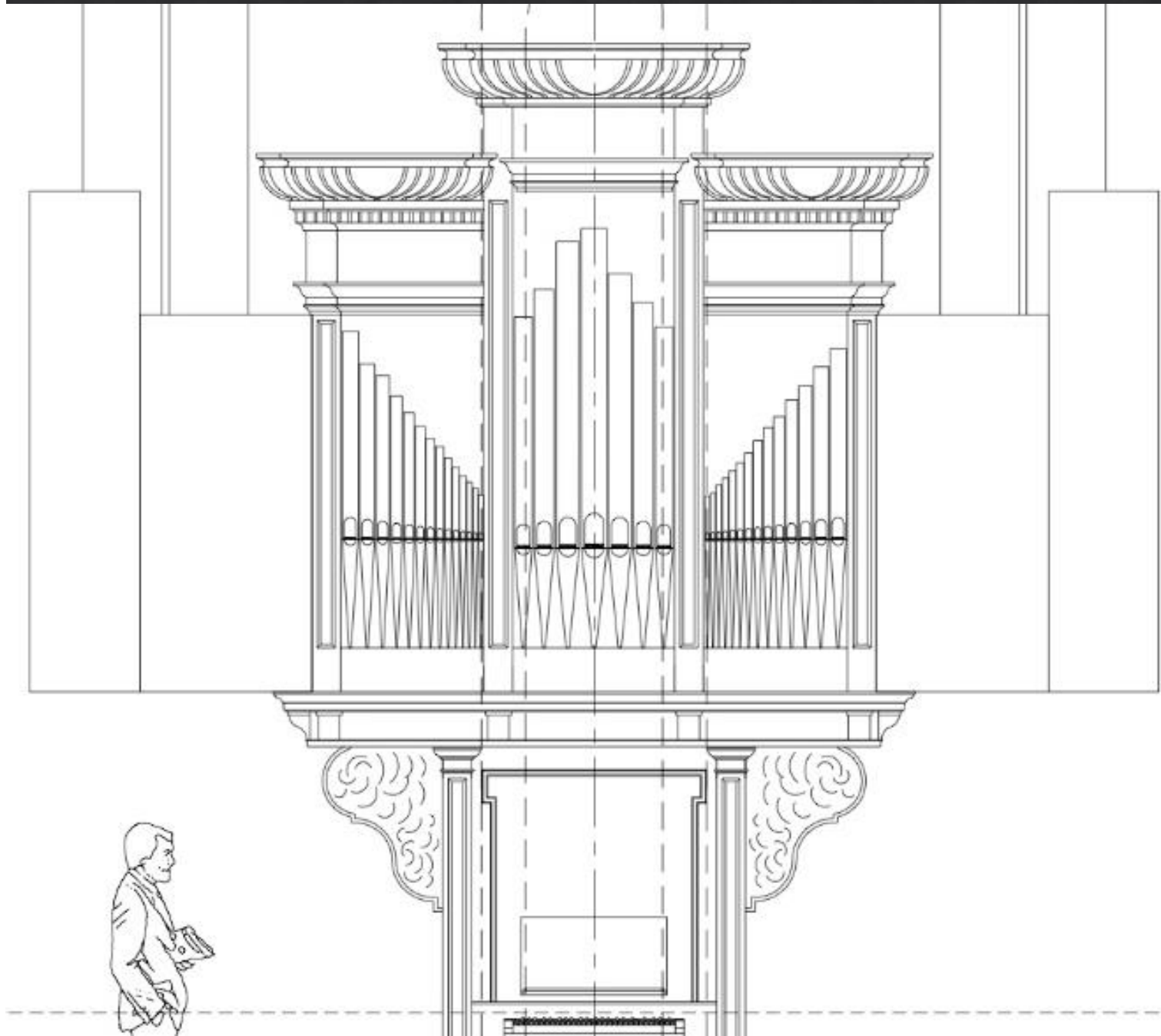
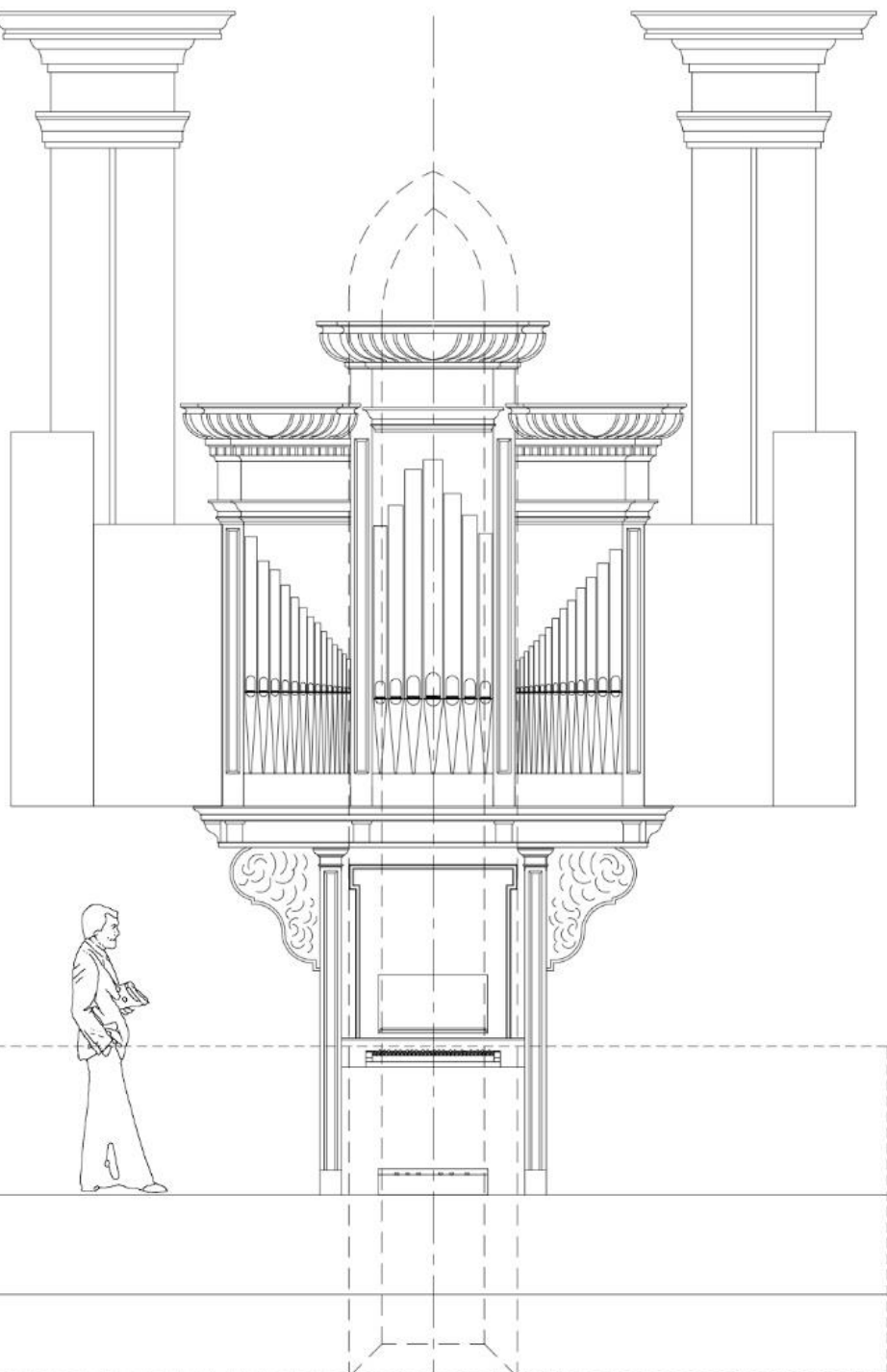
Tympanum major drewno
Tympanum minor drewno
Tremulant
połączenie manual/pedał

wysokość stroju ok. 480 Hz dla a¹ (tzw. *Cornetton*)

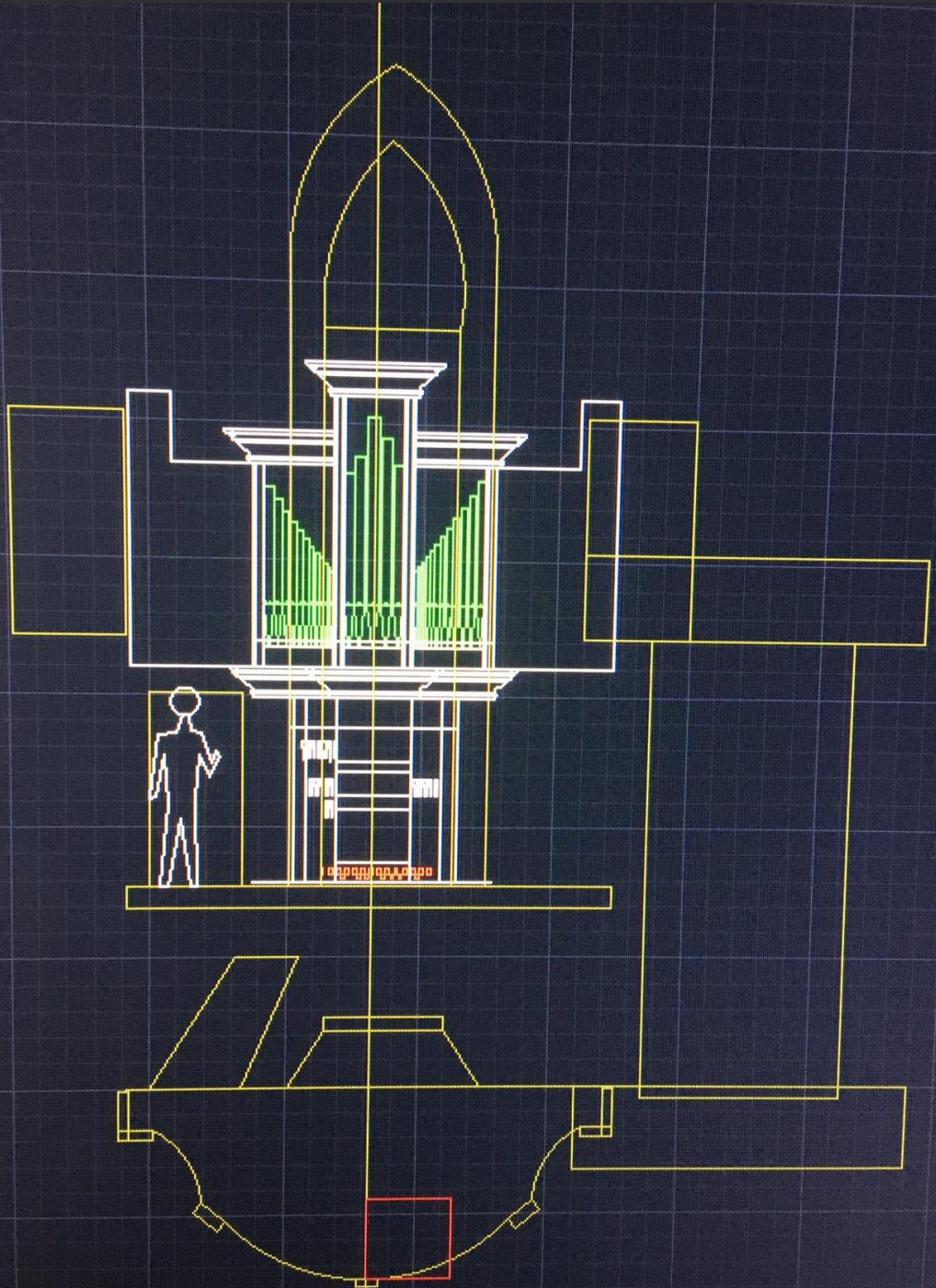
3 miechy klinowe wielofałdowe (co najmniej po 6 fałd dla każdego z miechów)

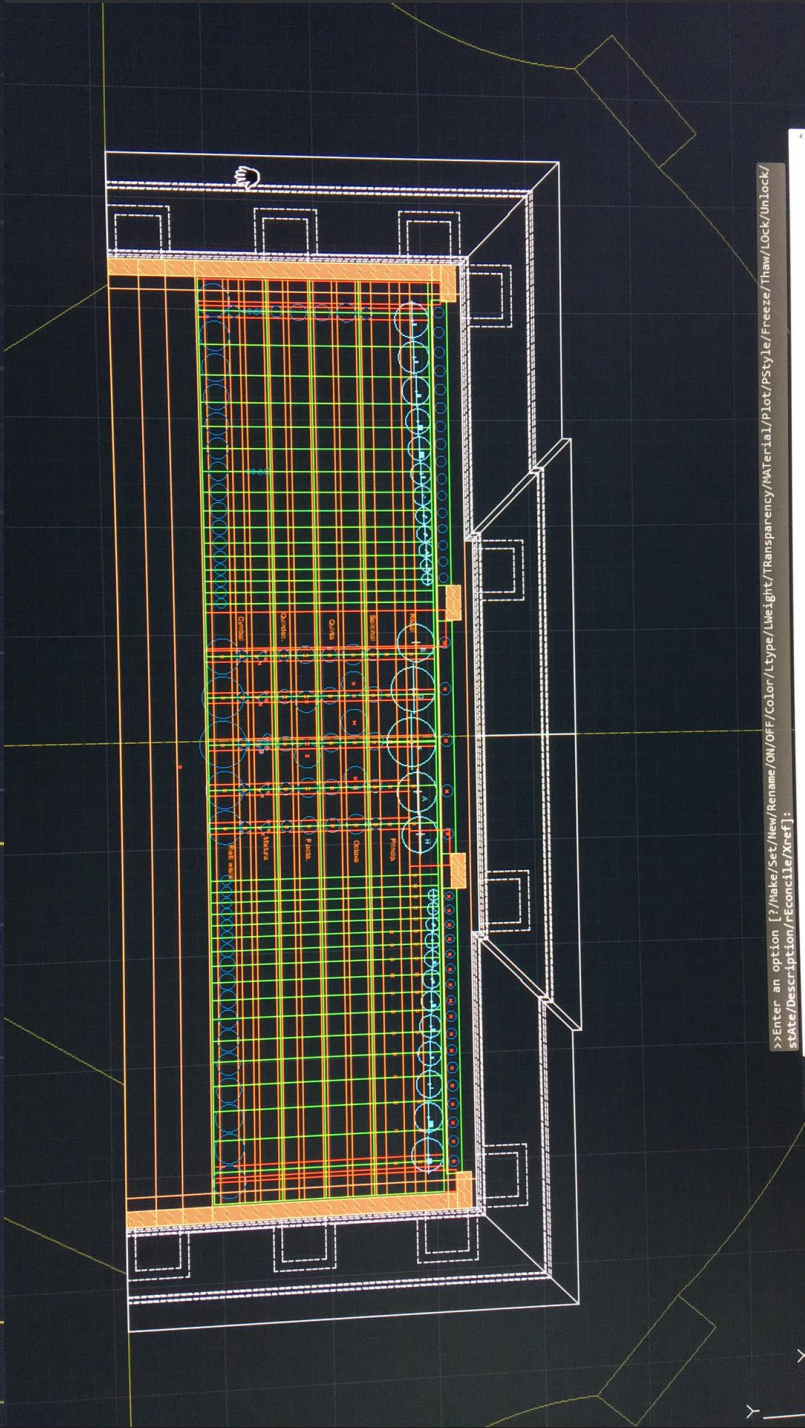
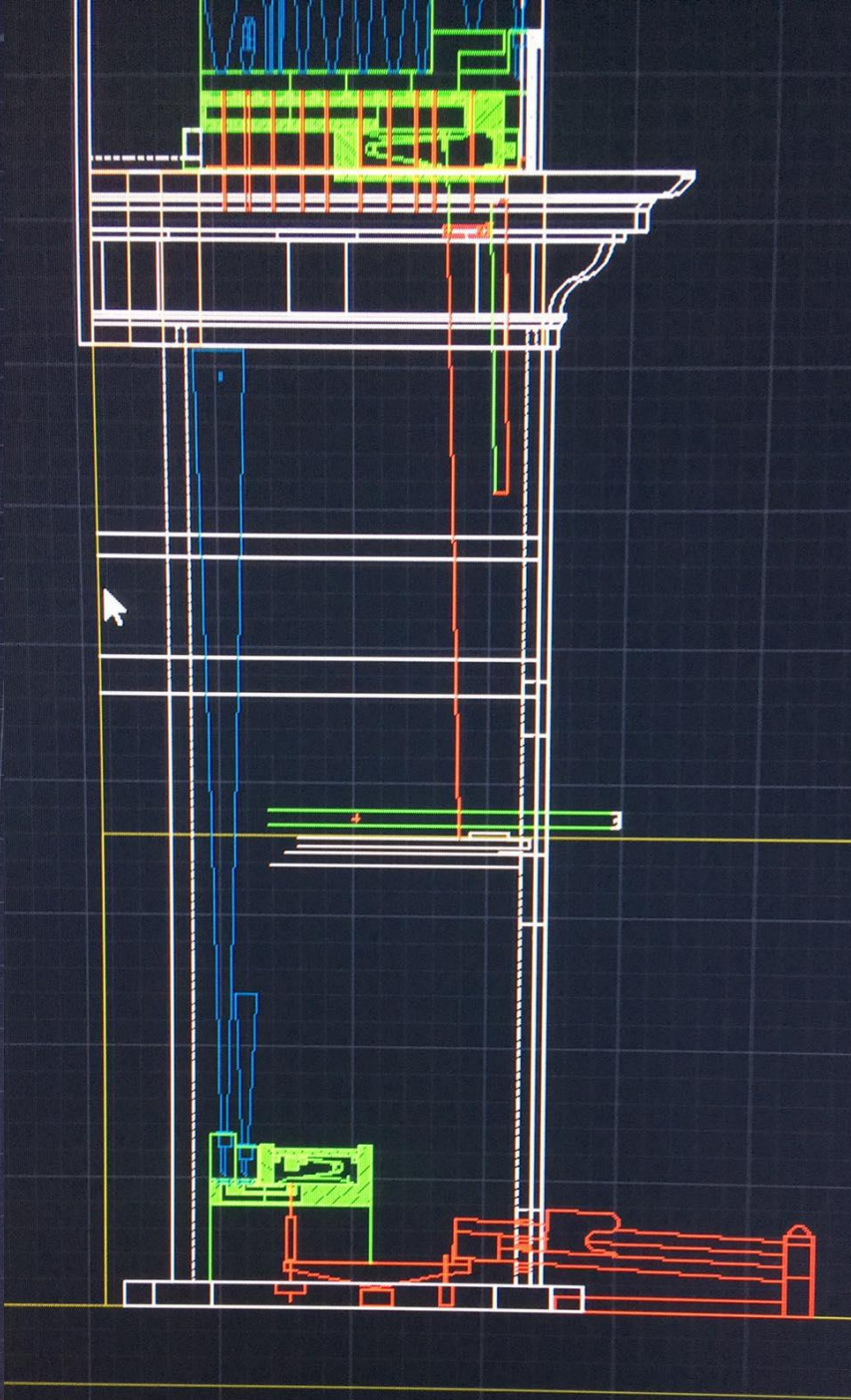
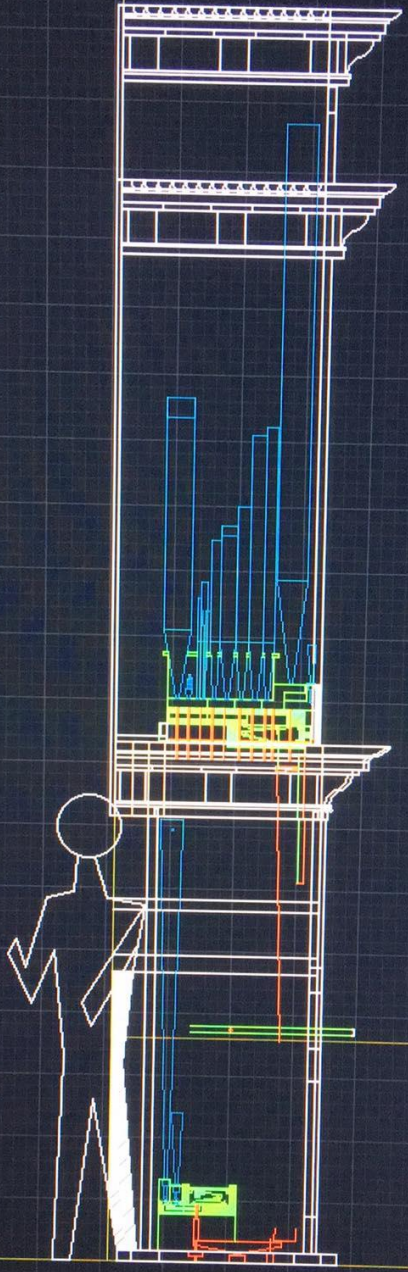

Projekt rekonstrukcji organów

Projekt rekonstrukcji organów

>>Enter an option [?/Make/Set/New/Rename/On/Off/Color/Type/Height/Width/Plot/PSStyle/Freeze/Thaw/Lock/Unlock/Make/Descr/Action/Reconnect/Reset].

Projekt rekonstrukcji organów:

umieszczenie głosu Regał 6' w prospekcie

(po prawej – pozytyw z regałem z klasztoru Klarysek w Starym Sączu, pocz. XVII w.; po lewej sekcja brustwerku z regałem w kościele Franciszkanów w Gdańsku; rekonstrukcja w oparciu o egzemplarz w Lüdingworth, ok. 1590 r.)

balkon organowy, ok. 1760 r.

Projekt rekonstrukcji balkonu organowego

Projekt rekonstrukcji balkonu organowego – makiety balustrady i zarys płyty balkonu w skali 1:1

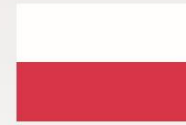

Jesień 2022: pełna rekonstrukcja balkonu, prace
stolarskie, snycerskie i konserwatorskie

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
FUNDUSZU PROMOCJI KULTURY**

Odbudowa rekonstrukcyjna renesansowych organów w prezbiterium kościoła opactwa benedyktynów w Tyńcu etap 1

DOFINANSOWANIE: 370 000,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ ZADANIA: 551 000,00 zł

Dziękujemy za uwagę

br. Antoni OSB

br. Michał OSB

